

Maciej Warchoł

konserwator architektury
Narodowy Instytut Dziedzictwa

architecture conservator
National Institute of Cultural Heritage

Przekształcenia dawnej cerkwi greckokatolickiej w Hannie w świetle badań architektonicznych i dendrochronologicznych

Transformation of the Former Greek Catholic Church in Hanna: Architectural and Dendrochronological Studies

Abstrakt

Celem opracowania jest przedstawienie wyników przeprowadzonych w 2018 r. badań architektonicznych kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Hannie, dawnej cerkwi greckokatolickiej. Z uwagi na brak jednoznacznie określonej chronologii świątyni, głównym celem badań było dokonanie rozwarstwienia chronologicznego poszczególnych części zabytku oraz jednoznaczne określenie czasu ich wzniesienia i zakresu ewentualnych przekształceń. W tym celu analizę architektoniczną obiektu uzupełniono o badania dendrochronologiczne drewna konstrukcji ścian i dachów, dające możliwość precyzyjnego określenia daty ścięcia drzew, z których zostały wzniesione poszczególne części cerkwi. W wyniku przeprowadzonych badań i analiz ustalono, że świątynia wznoszona była w kilku fazach budowlanych od XVIII do XX stulecia. Pierwsza struktura cerkwi hanieńskiej wzniesiona została w latach 1739-1740, kolejne przekształcenia nastąpiły w 1747 r., kiedy dostawiono drewnianą kaplicę, oraz w latach 1764-1765, gdy cerkiew powiększono o część zachodnią mieszczącą babiniec wraz z przedsionkiem oraz nadbudowano z celu wyrównania korony zrębu ścian nowych i starych części. Cerkiew uzyskała wtedy kształt zbliżony do obecnego. W XIX w. dokonywano jedynie niezbędnych remontów, szczególnie w zakresie wieżyczek i przekrycia dachów i ścian, oraz przekształcano dobudówki przy sanktuarium, które ostateczną formę uzyskały dopiero w 1. połowie XX wieku.

Słowa kluczowe: kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Hannie, cerkiew greckokatolicka, badania architektoniczne, badania dendrochronologiczne, architektura drewniana

Abstract

The purpose of the study is to report the results of architectural research conducted in 2018 in Saints Peter and Paul the Apostles Church in Hanna, a former Greek Catholic temple. Since a clear chronology of the temple is missing, the main purpose of the studies was to perform chronological stratification of the individual sections of the historic monument and to clearly date the erection of the temple and determine the scope of its transformations. For this purpose, the architectural analysis of the site was supplemented with dendrochronological studies of the wooden wall and roof structures with a view to precisely determining the time of sourcing the trees used for the construction of particular sections of the church. The performed studies and analysis showed that the temple had been erected over several construction phases from the 18th through the 20th century. The first structure of the Hanna church was built in the years 1739-1740; subsequent additions and transformations occurred in 1747 (a wooden chapel was added) and in the years 1764-1765 when the church was enlarged by the western part housing the women's section and the vestibule; it was also extended upwards to level the top of the wall framework of the new and old parts. At that time, the church was given its present-day shape. In the 19th century, only necessary renovations were carried out, especially in the turrets, roofs and walls. Also, the annexes to the sanctuary were transformed, however, its current shape goes back to no earlier than the early 20th century.

Keywords: Saints Peter and Paul the Apostles Church in Hanna, Greek Catholic church, architectural research, dendrochronological studies, wooden architecture

Maciej Warchoł – mgr konserwatorstwa, absolwent Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, kierownik Zespołu ds. ekspertyz i analiz zabytków w Narodowym Instytucie Dziedzictwa, rzeczoznawca Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zajmuje się problematyką badań i ochrony zabytków architektury i budownictwa, szczególnie zabytków architektury drewnianej oraz historycznych konstrukcji ciesielskich.

Maciej Warchoł – graduate of the Institute of Historic Monument Studies and Conservation at the Faculty of Fine Arts of the Nicolaus Copernicus University in Toruń with a master's degree in conservation; head of the Team for Appraisal and Analysis of Monuments at the National Institute of Cultural Heritage; appraiser for the Minister of Culture and National Heritage. Deals with issues related to the study and protection of historic architecture and building constructions, especially historic wooden architecture and historic carpentry constructions.